

УДК 37.017+004:159.922.7

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ІННОВАЦІЙНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ЛІТОТЕРАПІЯ В РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ТА ЗМІШАНОЇ ФОРМИ ОСВІТИ

Валерія Остапенко,

КЗ «ЗОІППО» ЗОР

Наталя Кузнецова,

Заклад дошкільної освіти (ясла-садок)

комбінованого типу № 81 «Джерельце»

Запорізької міської ради

У статті досліджується використання елементів інноваційної технології літотерапії в роботі з дітьми дошкільного віку під час дистанційної та змішаної форми освіти. Розглянуто вплив літотерапії на всебічний розвиток дітей, зокрема на їхнє фізичне, емоційне та психічне здоров'я. Дослідження може сприяти вдосконаленню методик упровадження літотерапії в освітній процес і підвищенню ефективності освіти та розвитку дітей дошкільного віку.

Ключові слова: літотерапія, дистанційна форма освіти, змішана форма освіти, інноваційна технологія, психічне здоров'я.

Постановка проблеми. Під впливом нових умов сьогодення постало питання необхідності забезпечення психологічної підтримки та розвитку дітей дошкільного віку під час освіти на відстані в умовах воєнного стану. У зв'язку зі стресом, емоційними труднощами та психологічними проблемами, які можуть виникнути у дітей в таких умовах, важливо знайти ефективні методи психологічної підтримки, які сприятимуть їхньому всебічному розвитку та психічному благополуччю. Літотерапія може бути одним із таких ефективних і придатних методів для застосування саме в контексті дистанційної та змішаної форми освіти в умовах воєнного стану в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основний зміст дошкільної освіти залишається незмінним, але ситуація кризи в Україні вимагає змінити спосіб, яким діти отримують дошкільну освіту.

Науковцями (О. Байер, Н. Гавриш, Т. Піроженко, О. Рогозянський, О. Хартман) визначено адаптовані терміни щодо змісту понять «дистанційна освіта», «змішана освіта»:

- «Дистанційна» (віддалена) форма здобуття дошкільної освіти – це 1) методична підтримка та консультування вихователем у режимі онлайн інших дорослих (родини) щодо організації освітнього процесу з дитиною вдома; 2) періодичне проведення дистанційних занять і зустрічей різного типу (тематичних і святкових подій) з дітьми й дорослими, щоб підтримувати контакт із ними, формувати почуття

приналежності до групи однолітків, довіри до вихователів ЗДО та мотивувати батьків вихованців підтримувати системний освітній процес у домашніх умовах [3, с. 35].

- «Змішаний» формат освітнього процесу для дітей дошкільного віку – поєднання у гнучкому режимі очної частини освітнього процесу в ЗДО (у групі) та частини освітнього процесу вдома (у родині) завдяки організації ефективної взаємодії вихователя з батьками задля забезпечення цілісності та повноти освітнього процесу для дитини. Вихователь забезпечує проведення занять онлайн (синхронна форма) та надає батькам записи занять для перегляду з дітьми (асинхронна форма) [3, с. 36].

У Державному стандарті дошкільної освіти (БКДО) вік дитини визначається як час для формування основ компетентностей і навичок, що стануть у пригоді впродовж усього життя [1]. Це включає в себе підтримку здоров'я дітей, що означає забезпечення їхнього повного фізичного, психологічного та соціального благополуччя.

Поняття «емоційний добробут» і «психічне здоров'я» розкрито в навчально-методичному посібнику «Порадник для вихователів щодо забезпечення безперервності освітнього процесу у змішаному форматі зі старшими дошкільниками». У посібнику окреслено, що забезпечення емоційного добробуту і психічного здоров'я дітей є головним завданням при організації освітнього процесу в дистанційному та змішаному форматі.

За визначенням авторів, емоційний добробут – це психічний стан максимального емоційного комфорту в природному та соціальному середовищі.

Емоційний добробут дитини базується на:

- відчутті безпеки;
- відчутті належності до родини та соціальної групи однолітків;
- емоційно забарвленому спілкуванні, яке спирається на почуття та емоції його учасників – дітей і дорослих [2, с. 9].

Психічне здоров'я людини залежить від емоційного добробуту.

Психічне здоров'я – стан добробуту, у якому людина може реалізовувати свій потенціал, справлятися з життєвими стресами, плідно працювати, робити внесок у життя своєї спільноти [2, с. 9].

Багатьма науковцями та педагогами, як-от Я. А. Коменський, Д. Локк, Н. Гавриш, Н. Денисенко, О. Кононко, Т. Поніманська, визначено та доведено, що пріоритетним напрямом освітнього процесу є впровадження інноваційних технологій з метою забезпечення оптимального стану здоров'я дошкільників, що є однією з умов всебічного розвитку дітей дошкільного віку.

Мета статті полягає в розгляді використання елементів інноваційної технології літотерапія в роботі з дітьми дошкільного віку під час дистанційної та змішаної форми освіти.

Виклад основного матеріалу. Виховання – це складний і багатогранний процес сприяння розвитку особистості шляхом створення оптимальних умов для її фізичного, психічного і соціального зростання. Головною метою виховання є досягнення всебічної гармонії в розвитку особистості, що впливає з унікальної сутності людини як найвищого творіння природи та суспільства. Цей процес передбачає формування в людині різноманітних якостей відповідно до вимог морального, розумового, фізичного, трудового й естетичного розвитку.

Літотерапія (від грецького *lithos* – камінь, *terapia* – терапія) – терапія за допомогою натуральних каменів [4, с. 138].

Літотерапія в освіті представляє собою інноваційну технологію, що характеризується комплексом теоретичних і практичних ідей, різноманітним зв'язків із соціальними, психологічними та педагогічними явищами, а також здатністю до інтеграції та трансформації. Ця технологія включає в себе сукупність методів, які сприяють вихованню через соціальну та психолого-педагогічну систему, що гармонійно взаємодіє з національною та загальною культурою людства.

Літотерапія успішно застосовується в педагогіці, та вже накопичено значний досвід використання її в роботі з дітьми дошкільного віку. Цей метод широко використовується для надання психологічної допомоги дітям, які мають труднощі в комунікації, у психологічній корекції та профілактиці конфліктності, замкнутості, тривожності, а також для оптимізації психічного розвитку в дитячому віці. Літотерапія є ефективним інструментом для психологічної підтримки дітей дошкільного віку, які мають проблеми з адаптацією та спілкуванням.

Діти не завжди можуть усвідомити свої психологічні проблеми, оскільки їм ще не завжди вдається чітко висловити свої думки. Але вони вміють виявляти свою творчість через малювання, ліплення, будівництва, гру та фантазування.

Творчі фантазії, як вважав К. Г. Юнг, є спонтанними і ненавмисно виникаючими проявами. Тому методи літотерапії, які дозволяють виразити свої почуття через малюнок, казку, кам'яну фігурку або гру, ідеально підходять для роботи з дітьми дошкільного віку. Через свої композиції, фігурки з каменю й ігри діти можуть виразити ті враження, які вони отримують від спілкування з іншими людьми. Для дітей старшого дошкільного віку така активність стає надзвичайно важливою. Якщо сильні враження не виражені дитиною або не перероблені, вони можуть призвести до внутрішніх конфліктів і спотворень у психічному розвитку на тривалий час.

Використання каменів як стимулюючого матеріалу для вільних асоціацій дитини дозволяє виявити можливі напрями роботи, пояснити запит та, у більшості випадків, вирішити проблему. Робота з камінчиками сприяє

розвитку всіх видів відчуттів, поліпшує чуттєве сприйняття світу, підвищує мотивацію, усвідомленість, інтерес і розвиває прагнення до самостійності.

У процесі цілеспрямованих занять з камінчиками покращуються моторні навички, рухи рук, дрібна моторика пальців, зорово-моторна координація, пам'ять, мислення, мовлення, уява, творча активність і пізнавальна діяльність. Через ігри, спрямовані на виявлення об'єктів на дотик та уявлення, діти розвивають знання про форму, розмір, просторове розташування предметів, покращують тактильну чутливість, що в подальшому сприяє покращенню навичок у письмі та читанні [5].

Завдяки різноманітності кольорів, форм і розмірів каменів створюються умови для стимулювання діяльності, сприйняття емоцій та естетичного розвитку дітей. Широкий спектр ситуацій, у яких можна використовувати літотерапію в роботі з дітьми, включає:

- негативне уявлення про себе, відхилену самооцінку, низьку самооцінку;
- емоційні труднощі, імпульсивність, збільшену тривожність, страхи, агресивність;
- почуття відкидання, самотності, стресові стани;
- неадекватну поведінку, проблеми у взаємовідносинах, конфлікти, ревності та ворожість.

Логопедія як інтердисциплінарна галузь, яка об'єднує педагогіку, психологію та медицину, використовує найбільш ефективні та креативні методи для покращення роботи вчителя-логопеда. Дослідження проблеми використання сучасних технологій у корекційній роботі з дітьми з порушеннями мовлення проведено науковцями, як-от Н. М. Борозінець, Т. З. Шаховська, В. І. Галущенко та інші.

Літотерапія успішно використовується в логопедичній практиці для корекції мовленнєво-рухової сфери. Напрями в логопедії, у яких використано засоби літотерапії, такі:

- автоматизація звуків і формування складової структури слова;
- логопедичний масаж;
- корекція дрібної моторики;
- профілактика заїкання;
- розширення атрибутивного словника (кольори і відтінки, відтінки холоду).

Крім природних каменів використовуються штучні камені, наприклад, Марблс і камінчики-кабошони.

Використання літотерапії на заняттях із фізичної культури має безсумнівні переваги, оскільки сприяє розвитку навичок самоконтролю, саморегуляції, вмінню приймати рішення в умовах швидкого реагування, зміцнює волюві якості та психічну стійкість у відношенні до труднощів. Вона допомагає зменшити страхи, комплекси, підвищує гнучкість і сприяє легшій

адаптації до нових умов. Використання літотерапії у фізичному вихованні сприяє естетичному вихованню, розвиває здатність сприймати, відчувати та правильно оцінювати красу та виразність рухів. Всі ці аспекти сприяють нормалізації психоемоційного стану, що в подальшому допомагає досягати високих результатів у навчанні та спорті.

Педагог вносить у літотерапію свої індивідуальні особливості, що обумовлені теоретичною підготовкою, досвідом та особистісними рисами. Його унікальність у багатьох відношеннях визначає кінцеві результати роботи.

Як для дітей, так і для дорослих літотерапія є цінним досвідом позитивних змін. Поступово відбувається гармонізація розвитку й особистісний зріст, що відкриває потенційний шлях до самовизначення, самореалізації та самоактуалізації особистості.

Одним із ключових аспектів використання літотерапії під час дистанційної та змішаної форми освіти є створення сприятливого середовища для дітей під час навчання. Віртуальні інтерактивні платформи, аудіо- та відеоматеріали з природними звуками та кольорами, а також ігрові елементи можуть бути використані для стимулювання творчості та розвитку уяви у дітей. Крім того, проведення онлайн-занять для педагогів і батьків щодо застосування літотерапії дозволить залучити більше учасників до цього процесу.

Відомо, що жодне виховне або освітнє завдання не можна успішно вирішити без плідного контакту з сім'єю і повного взаєморозуміння між батьками і педагогами. В індивідуальних бесідах, консультаціях, на батьківських зборах через різні види наочної агітації слід переконати батьків у необхідності застосування елементів літотерапії в роботі з дітьми дошкільного віку.

Однією з основних умов використання елементів літотерапії в роботі з дітьми під час дистанційної та змішаної форми освіти – це створення батьками власної колекції каменів. Батьки дошкільників за рекомендаціями педагогів добирають камені різних властивостей. До колекції входять найпоширеніші камені: брилі, галька, голиш, щебінь, гравій.

Висновки. Отже, виявлено, що використання елементів інноваційної технології літотерапії може позитивно впливати на всебічний розвиток дітей дошкільного віку під час дистанційної та змішаної форми освіти. Ця технологія впливає не лише на фізичне, а й на емоційне та психічне здоров'я дітей, сприяючи їхньому гармонійному розвитку в умовах сучасної освітньої парадигми. Подальше дослідження в цьому напрямку може допомогти вдосконалити методику впровадження літотерапії в освітній процес і підвищити ефективність освіти та розвитку дітей.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / під наук. керівн. Т. О. Піроженко, авт. кол-в: О. М. Байер, О. К. Безсонова, О. Г. Брежнева, Н. В. Гавриш, Л. П. Загородня та ін. 2021. 37 с. URL: <https://t1p.de/jraw2> (дата звернення: 07.04.2024).